

Nota editorial

Aquest volum completa el projecte d'edició de les Quatre grans cròniques, a partir de la que Ferran Soldevila va preparar per a l'Editorial Selecta (1971), que la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans va aprovar el 2002 i que, després d'un llarg treball de preparació i superant un bon nombre d'entrebancs, ha anat apareixent en quatre volums, dedicats respectivament al *Llibre dels feits del rei En Jaume* (2007), la *Crònica de Bernat Desclot* (2008), la *Crònica de Ramon Muntaner* (2011) i la *Crònica de Pere III el Cerimoniós* (2014).

Com he anat explicant a les notes editorials de cada un d'aquests quatre volums, la nostra intenció era d'oferir uns textos correctes i de lectura fàcil —que foren establerts per Jordi Bruguera en la seva totalitat, bé que la mort no li va permetre de revisar-ne les proves a partir del volum III—. acompanyats dels suggestius pròlegs i de les notes redactats per Soldevila mateix. Els pròlegs, lògicament, havien quedat envellits a causa dels treballs duts a terme els darrers anys del segle xx i durant el segle XXI, però ens va semblar millor de deixar-los tal com havien aparegut inicialment, encara que sempre vam advertir que calia completar-los a partir de les recerques més recents. Les notes, en canvi, van ésser reelaborades a fons, en alguns casos suprimint-les, en altres casos substituint-les per tal d'actualitzar-les, i més en general mantenint-les, però afegint-hi nova informació i rectificat-hi, sovint sense dir-ho, errors o simples errates d'impremta. És evident que la nostra feina no sempre és perfecta i som conscients que és possible de millorar-la molt, tant pel que fa als textos com pel que fa a les notes. Per exemple, és certa l'apreciació que fa Josep Antoni Aguilar —en una amable ressenya apareguda a *Llengua & Literatura*, 26 (2016), p. 181-182— en el sentit que a la p. 32 de la *Crònica del Cerimoniós* hauria estat més adequat conservar el nom bíblic *Lot* que posa Soldevila, i no mantenir la lliçó “loch”, “lloc”. Amb tot, cal precisar que no es tracta de cap «error mecànic, originat durant el procés de picatge o conversió mit-

jançant escaneig del text emprat com a base de l'edició». Precisament, el text base de l'edició, el de Pagès, diu exactament *loch*, i Jordi Bruguera, excel·lent coneixedor de la Bíblia, devia pensar que no calia canviar-lo.

Aprofito l'avinentsa per fer constar que, tot revisant l'índex de les Cròniques, m'he adonat que al capítol cxiii de la de Muntaner (p. 299 del tercer volum de la nostra edició) es va esmunyir un error important: allà on diu «preseren l'Escalea quatre naus», hauria de dir en realitat: «preseren l'Escalea. E trobaren al port de Santo Nicolò de l'Escalea quatre naus».

En aquest darrer volum, completem l'estudi de les cròniques amb una erudita panoràmica que en va traçar Maria Teresa Ferrer en un curs organitzat a Saragossa l'octubre de 2011 i publicat el 2014 amb el títol *Monarquía, crónicas, archivos y cancellerías en los reinos hispano-cristianos: siglos XIII-XV*. Aquesta ponència, apareguda originàriament en espanyol, amb el títol *Las crónicas reales catalanas*, ha estat traduïda ara al català i posada al dia per l'autora, que ja havia tingut cura de revisar les notes de tipus històric dels volums anteriors i hi havia suggerit canvis encertats en algunes transcripcions dels textos.

De tota manera, el gruix del volum és ocupat per l'extens índex onomàstic i toponímic de les Quatre grans cròniques, que ha estat redactat, amb una paciència i una minuciositat exemplars, per Andreu Gabriel i Tomàs. Gabriel mateix ha resumit en uns quants paràgrafs els criteris que ha anat seguint i em plau de reproduir-los tot seguit:

L'índex recull els personatges, reals i literaris, que apareixen a les *Cròniques* i a les notes corresponents, ordenats alfabèticament per llinatge, tret dels casos dels sants, reis, infants, comtes i els personatges reals i literaris dels quals es desconeix el cognom. Hi consten també els noms geogràfics, els títols de llibres anònims i els conceptes més importants. Els números de pàgina darrere del numeral I corresponen a les referències del *Llibre dels feits*; els del II, a les de la *Crònica de Bernat Desclot*; els del III, a les de la *Crònica de Ramon Muntaner*, i, finalment, els del IV, a les de la *Crònica de Pere el Cerimoniós*. En lletra rodona, els números de pàgina de les referències dels noms i llocs que es troben al cos del text de les *Cròniques*, i, en cursiva, els de les referències a les notes de peu de pàgina.

Hem seguit l'ordre establert per Ferran Soldevila en l'índex de la seva edició de les *Cròniques* de l'Editorial Selecta. Així, en cas de coincidència de noms, es dona prioritat als comtes de Barcelona i als comtes-reis de la Confederació catalanoaragonesa; a continuació, la resta per ordre alfabètic de la dignitat que van ostentar, prescindint del número d'ordre o del sobrenom que els ha estat aplicat. En l'ordenació, els noms personals precedeixen els topònims.

Per tal que el lector pugui trobar amb facilitat a les *Cròniques* una referència de nom o lloc aquí recollida, hem seguit les identificacions dels personatges i les formes de recollir-ne els noms de Ferran Soldevila, tot tenint en compte, també, les esmenes que Maria Teresa Ferrer ha fet en les notes a peu de pàgina de la nostra edició. En aquest sentit, els noms dels personatges de procedència àrab han estat escrits tal com ho fa Ferran Soldevila a l'índex i a les notes a peu de pàgina, tret d'algun cas en què Maria Teresa Ferrer els corregeix. Soldevila advertia a l'índex de l'edició de *Selecta* que «els noms àrabs, que unes vegades hom escriu junt i d'altres separadament, han estat ordenats com si tot el nom formés una unitat». Hem incorporat, entre parèntesis, les diverses formes i variants en què es mostra el nom tant a les *Cròniques* com a les notes corresponents, així com hem fet constar diverses remissions d'aquestes variants a la forma en què s'ha recollit finalment aquell personatge o lloc.

No s'han incorporat a l'índex les invocacions o al·lusions pietoses a Jesucrist, a la Mare de Déu o a Mahoma, com tampoc els noms de sants quan s'utilitzen per precisar dates concretes. No recollim els noms que puguin sortir als títols dels llibres de les referències bibliogràfiques ni els llocs d'edició, però sí que n'hem registrat els editors i els autors. Tampoc no hi consten les biblioteques i els arxius on es troben els manuscrits citats, però sí els editors que se'n fan responsables.

Pel que fa als noms de reis i personatges àrabs, s'han recollit els que Ferran Soldevila identifica a l'índex, així com els que identifica per la seva banda Maria Teresa Ferrer a les notes corresponents, i hem transcrit els noms tal com ho fa Soldevila, si no és que Maria Teresa Ferrer el corregeixi explícitament.

Fins aquí els criteris donats per Andreu Gabriel. Voldria afegir-hi, d'acord amb el que ell mateix m'ha comentat i el que he pogut constatar en revisar aquest índex de cap a cap —cosa que m'ha permès d'esmenar una colla d'errors que en alguns casos ja procedien de l'edició de Soldevila o de les referències bibliogràfiques afegides a la nostra—, que no sempre resulta fàcil identificar amb tota exactitud els noms de persona citats i que és possible que a vegades una recerca més afanada permeti de matisar-hi algunes entrades o d'unificar alguns noms que ara van separats. En tot cas, en conjunt es tracta d'un instrument de treball d'una utilitat immensa i que moltes persones agrairan.

Per part meua, he d'expressar la meua satisfacció a l'hora de donar per enllestit un projecte la preparació, la direcció i la realització del qual m'han exigit moltes hores al llarg de catorze anys. acompanyades de problemes i de maldecaps de tota mena, i alhora he d'agrair un cop més la inestimable col·laboració de tots els qui ens han ajudat de moltes maneres perquè aquests cinc volums finalment siguin al carrer. La bona acceptació que han tingut fins ara ens satisfà, de la mateixa manera

que ens satisfà haver pogut dur a terme, encara que sigui d'una manera tardana, modesta i provisional, un dels primers projectes de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans.

JOSEP MASSOT I MUNTANER